Yrityslainsäädäntö, EK
Senior Legal Advisor, Peppiina Huhtala

24.2.2026
Lausunto

Eduskunnan talousvaliokunta

Elinkeinoelämän keskusliiton lausunto valtioneuvoston kirjelmästä (U 81/2025 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta EU:n teknologialainsäädännön sujuvoittamisesta (jäljempänä digiomnibus ja tekoälyomnibus)

Eurooppalaista huipputeknologiakehitystä, innovointia sekä yritysten kasvua ja skaalautumista edistävä EU-lainsäädäntö on jo pitkään ollut EU-vaikuttamisemme tärkeimpiä viestejä. Korostamme komission digi- ja tekoälyomnibusaloitteiden merkitystä EU:n kilpailukyvyn ja teknologiakehityksen parantamiseksi. Toivomme myös, että työ sääntelyn sujuvoittamiseksi on vasta alkanut, sillä nämäkään ehdotukset eivät ratkaise kaikkia yritysten kasvun ja kilpailukyvyn esteitä eivätkä vähennä riittävästi yrityksille EU-sääntelystä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

EK pitää perusteltuina **tekoälyomnibus**aloitteeseen sisältyviä ehdotuksia EU:n tekoälyasetuksen yksinkertaistamisesta hallinnollisen taakan vähentämiseksi. Esitetyt muutokset ovat kokonaisuuteen nähden kuitenkin pieniä eivätkä todennäköisesti tule vähentämään yritysten hallinnollista taakka komission arvioimalla tavalla.

Aikataulukriittisimpinä EK pitää tekoälyomnibusin stop the clock -mekanismeja eli tiettyjen EU:n tekoälyasetuksen velvoitteiden soveltamisen lykkäämistä, kunnes niitä koskevat standardit ja muut tarvittavat ohjeistukset ovat voimassa. Komissio esittää asetuksen liitteiden I ja III korkean riskin vaatimusten voimaantulon lykkäämistä, kunnes niitä koskevat yhdenmukaistetut standardit ja ohjeet ovat saatavilla. Komissio esittää myös toimeenpanon lykkäystä matalan riskin velvoitteille, kuten 50 artiklalle, joka sisältää ns. vesileimausvelvoitteen eli kuva-, teksti-, video- tai äänisisältöä generoivan tekoälyjärjestelmän tuotoksen (output) merkintävelvollisuuden.

EK kannattaa kaikkia esitettyjä soveltamisen lykkäyksiä. Jatkossa EU-lainsäädännön voimaantulolle tulee säätää riittävät siirtymäajat, jotta em. mekanismeja ei jouduta tulevaisuudessa käyttämään. Seilaavat voimaantuloajat ovat yrityksille haastavia, koska jotkin yritykset ovat jo pitkällä velvoitteisiin valmistautumisessa ja saattaneet tehdä investointeja niiden perusteella. Lisäksi oikeusvaltioon kuuluu oikeusvarmuus, eikä ole kohtuullista antaa yritysten sovellettavaksi tulkinnanvaraista EU-sääntelyä ilman tulkintaan tarvittavia standardeja ja ohjeita.

Yritysten siirtymävaiheen helpottamiseksi ehdotamme, että käyttöön otetaan yksi määräaika molemmille korkean riskin velvoitteille (liitteet I ja III) ja poistetaan standardien vahvistamiseen liittyvät nopeutetut menettelyt. Pidempi ja ennustettavampi siirtymäkausi, joka ulottuu elokuuhun 2028 asti molempien liitteiden osalta, tarjoaisi suuremman oikeusvarmuuden ja tukisi asetuksen tehokasta noudattamista.

Tekoälyomnibusin mukaan tekoälyasetuksen liitteen III velvoitteet tulisivat voimaan viimeistään joulukuussa 2027 ja liitteen I velvoitteet elokuussa 2028 tai aikaisemmin, jos standardit viimeistellään tätä ennen. Vaihtelevat aikataulut luovat epävarmuutta yrityksille ja vaikeuttavat täytäntöönpanovaatimusten tehokasta viestintää kaikille sidosryhmille. Yritykset tarvitsevat myös riittävästi aikaa omaksua standardipohjaiset käytännöt johdonmukaisella ja luotettavalla tavalla.

EK suhtautuu erittäin myönteisesti ehdotukseen, jolla mahdollistetaan rajatusti erityisten henkilötietojen käsittely tekoälyjärjestelmien vinoutumien havaitsemisen ja korjaamisen varmistamiseksi. EK kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetuista suojatoimenpiteistä on kuitenkin samalla vaarana tulla niin massiivisia, ettei muutoksilla saavutettane innovointihyötyjä tai juurikaan selkeytetä tekoälymallien koulutusedellytyksiä EU:ssa.

Pidämme tärkeänä tekoälylukutaitoa koskevan tekoälyasetuksen 4 artiklan muuttamista siten, että tekoälylukutaidon edistämisvelvoite siirtyy yrityksiltä jäsenvaltioille ja komissiolle. Tämä on tärkeää, koska säännös on nykymuodossaan aiheuttanut suomalaisyrityksille runsaasti epävarmuutta siitä, mikä henkilöstön koulutustaso on riittävä ja miten vaatimusten noudattaminen tulisi osoittaa, erityisesti jos työntekijät eivät ole mukana tekoälyä koskevissa yrityksen kriittisissä tehtävissä.

Varhainen täytäntöönpano on osoittanut epäjohdonmukaisuuksia myös EU:n tekoälyasetuksen ja alakohtaisen tuoteturvallisuuslainsäädännön välillä, erityisesti liitteen I tuotteiden osalta. Korkean riskin tekoälyvaatimukset olisi integroitava alakohtaisiin olemassa oleviin standardeihin ja puitteisiin sen sijaan, että niitä sovellettaisiin erillisenä järjestelmänä.

Digiomnibusiin sisältyy 15 EU-säädöstä, joista kaikki eivät vähennä yritysten hallinnollista taakkaa. EK pitää perusteltuna ehdotusta EU:n datasäädöksen liikesalaisuuksien suojamekanismien parantamisesta silloin, kun verkkoon liitetyn tuotteen (IoT-tuote) käytön aikaista dataa luovutetaan ETA-alueen ulkopuolelle. Liikesalaisuuksien suojaaminen on ollut yksi suurimpia yrityksiä huolettavia kysymyksiä EU:n datasäädöksen toimeenpanossa.

Digiomnibus pyrkii vahvistamaan yritysten liikesalaisuuksien suojaa sallimalla datan haltijoiden kieltäytyä datan luovuttamisesta silloin, kun on suuri riski sen laittomasta leviämisestä kolmansiin maihin, joissa suojatoimet kuten lainsäädäntö ovat puutteellista. Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa tämä on tärkeää, mutta yritysten liikesalaisuudet ovat yhtä lailla vaarassa paljastua kilpailijoille myös EU:n sisällä. Innovaatioiden ja Euroopan strategisten etujen suojelemiseksi komission tulisi laajentaa ja vahvistaa näitä suojatoimia kaikissa tilanteissa, joissa tietojen luovuttaminen aiheuttaa suuren riskin – riippumatta siitä, tuleeko uhka unionin ulkopuolelta vai sen sisältä.

Yrityksille merkityksellisimpänä digiomnibusiin sisältyvistä esityksistä EK pitää EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen eli GDPR:ään liittyviä muutosesityksiä. Draghin raportin mukaan GDPR on hidastanut datavetoisten yritysten kasvua EU:ssa jopa 15–20 %, erityisesti lääke- ja terveysteknologian aloilla. Draghin mukaan GDPR-vaatimusten noudattamisesta aiheutuvat kustannukset voivat olla jopa 500 000 euroa pk-yrityksille ja 10 miljoonaa euroa suuremmille

organisaatioille.[1] Viime vuoden elokuussa julkaistun ETLA:n tutkimusraportin[2] mukaan GDPR on voimaantulonsa jälkeen (2018) vähentänyt lääke- ja biotekniikan alan tutkimus- ja kehitystoiminnan investointeja EU:ssa jopa 39 %. Nämä luvut ovat linjassa myös EK:n käsityksen kanssa siitä, mikä EU-sääntely aiheuttaa yrityksille eniten hallinnollista taakkaa ja hidastaa eurooppalaista huipputeknologiakehitystä ja datatalouden kasvua.

EK pitää erityisen kannatettavana GDPR:n 4 artiklan henkilötietojen käsitteen yhdenmukaistamista EU:n tuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön kanssa. Eurooppalaisten toimijoiden tutkimus-, kehitys- ja innovointitoimintaa ovat hidastaneet erityisesti epäselvyydet henkilötietoja sisältävän datan riittävästä ano- ja pseudonymisoinnin tasosta. Asetuksen 4 artiklaan ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa selvennettäisiin, ettei henkilötiedosta olisi kyse pelkästään siksi, että jokin toinen taho voi tietojen avulla tunnistaa rekisteröidyn, vaan ratkaisevaa on, miten rekisterinpitäjä voi itse tunnistaa rekisteröidyn kohtuullisella todennäköisyydellä. EK pitää muutosta tärkeänä, mutta vielä parempi olisi, jos GDPR:ää ei sovellettaisi henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun käsittely on tilapäistä ja kun käsittelyn tarkoitus ei liity rekisteröityyn (*”non personal use of personal data”* -idea). Kaikenlainen teollinenkin data voi nimittäin sisältää henkilötietoja, joita ovat oikeuskäytännön mukaan myös mm. IP-osoitteet.

EK kannattaa molemmissa omnibuseissa esitettyjä muutoksia tekoälymallien ja teknologiakehityksen helpottamiseksi EU:ssa (GDPR artiklat 6, 9). Esimerkiksi tietyissä tilanteissa oikeutettu etu riittäisi perusteeksi tekoälymallien kouluttamiselle, ja myös 9 artiklan arkaluonteisia tietoja saisi käyttää mm. vinoumien tunnistamiseksi. EK tukee tätä siitä huolimatta, että ehdotetut mekanismit voivat olla raskaita ja tosiasiassa päätyä rajoittamaan innovointia.

Digiomnibus sisältää joitakin muutosesityksiä evästeiden käyttöön ja sitä koskevaan ePrivacy-direktiiviin, jotka eivät ole kaikilta osin yrityksille toivottavia eivätkä myöskään ratkaise kaikkia pitkälti vanhentuneeseen lainsäädäntökehikkoon liittyviä haasteita. EK näkee, että evästesääntely tulisi eriyttää omaksi hankkeekseen ja aloittaa työ kattavilla vaikutusarvioinneilla, joissa kuullaan laajasti sidosryhmiä ja elinkeinoelämää. Pistemäisillä muutoksilla saatetaan aiheuttaa lopulta enemmän hallinnollista taakkaa ja sekaannusta yrityksille.

GDPR:n oikeutetun edun käyttö tulisi jatkossakin sallia perusteena selkeästi rajatuissa, vähäriskisissä ja käyttäjän kohtuudella odottamissa evästeseurantatilanteissa. Lisäksi on varmistettava, että GDPR:n mukaiset henkilötietojen käsittelyperusteet ovat käytettävissä jatkokäsittelyssä riippumatta alkuperäisestä keruuperusteesta, jotta eurooppalaisille yrityksille jää todellinen mahdollisuus kehittää datavetoisia palveluja ilman kohtuutonta sääntelyrasitetta.

EK katsoo, että tietoturvapoikkeama-ilmoitusten tekemisen määräajan pidentäminen nykyisestä voi olla perusteltua, mutta tärkeintä olisi harmonisoida kaikkien keskeisten EU-säädösten tietosuoja- ja tietoturvapoikkeamien viranomaisilmoitusten määräajat (mm. NIS2, GDPR, DORA, CER, eIDAS). Tämä vähentäisi aidosti yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

[1] Mario Draghi: Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuus, s. 32 ja 319.
[2] ETLA, Privacy Regulation and R&D Investments - CAUSAL EVIDENCE FROM GLOBAL PHARMACEUTICAL AND BIOTECHNOLOGY FIRMS, s. 4 ja 21.